

POČIATKY VOJENSKEJ KARIÉRY MICHALA LOKŠÍKA A LIST GENERÁLA PARISA

JAN VAVRUŠ

VAVRUŠ, J.: The Beginnings of Michal Lokšík's Military Career and the Letter from General Paris. *Vojenská história*, 2, 25, 2021, pp 149-169, Bratislava.

In the published article, the author addresses the beginnings of the military career of Michal Lokšík. According to the study, he came from a modest background of Slovaks living in Vienna. He studied at the cadet school in Innsbruck and Prague. As the officer of the 71st Infantry Regiment on the Russian front, he was awarded three honours in five months. On 13 September 1915, he fell captive and only returned in February 1918. In December, he joined the Czechoslovak Army and actively participated in the fights against the Hungarian Bolsheviks. After the battles at Kisterenye, with the remains of the 2nd battalion, he retreated and fought at Tornaľa where the regiment commander, Cpt. Stuchlík, fell. The regiment was reduced to a single battalion and Lokšík became its commander since 15 June 1919. Through the bypass manoeuvre at Rožňava, he contributed significantly to the defeat of the Bolshevik army, for which he was decorated with the CSL War Cross. Later, he was allocated under General Hennocque and served also as the personal aide of General Paris. Since 30 January, he worked at the intelligence department (2nd Bureau) of the District Military Headquarters for Subcarpathian Ruthenia. In spite of the requirements of the French military mission to be promoted to a Captain, he was relocated to the 29th regiment by an order. However, he never entered the service, returning to his home Vienna. As an Austrian citizen, wrongly recruited to the CSL Army, he was acquitted from the desertion charges by the court. Lokšík perceived the relocation to the Czech regiment as a plot of the legionary command, which was also the reason of his later political radicalisation.

The author also states that there is a Czech translation of a letter from General Paris in Lokšík's estate, with Lokšík's own handwritten notes in German. The letter is enclosed as an attachment. The document is interesting also due to the fact that Lokšík did not write any memoirs about his abundant military intelligence activity and did not leave any private diary behind. The lesser known facts about the early days of Lokšík's military career were not evaluated sufficiently even in the newer historical literature.

Keywords: Military history, Michal Lokšík, military career, I. and R. Army, World War 1, 71st infantry regiment, CS Army.

V pozostalosti po Michalovi Lokšíkovi sa nachádza český preklad listu generála Parisa¹, na ktorom sú v nemeckom jazyku na štyroch miestach vlastnoručné poznámky bývalého podplukovníka slovenskej armády Michala Lokšíka (príloha). Dokument je zaujímavý i preto, že Lokšík žiadne spomienky o svojej bohatej vojensko-spravodajskej činnosti nepísal a nezanechal ani žiadny súkromný denník. Menej známe fakty o počiatkoch Lokšíkovej vojenskej kariéry neboli dostatočne vyhodnotené ani v novšej odbornej literatúre².

Michal Lokšík sa narodil vo Viedni dňa 12. januára 1897 ako syn poľnohospodárskej robotníčky Márie Hladíkovej, ktorá sa 16. augusta 1898 vydala za nádenníka Michala

¹ Francúzsky originál bol napísaný v Užhorode 23. 2. 1920. Poznámky v nemeckom jazyku boli dopísané Michalom Lokšíkom pri sumarizácii podkladov k žiadosti o dôchodok. Pozri príloha a nemecké rukopisné poznámky.

² CSÉFALVAY, František a kol. *Vojenské osobnosti dejín Slovenska 1939-1945*. Bratislava : Vojenský historický ústav, 2013.

Lokšíka. Pochádzal z jednoduchých pomerov viedenských Slovákov³ prisťahovaných do hlavného mesta monarchie z Borského Svätého Jura. Na sobášnom liste rodičov sú ako svedkovia uvedené mená Michal Ozábal, železničný strážca (*Bahnwächter*) zo XVI. okrsku a Karol Urschler, murár z III. okrsku. V čase sobáša nemali rodičia spoločnú adresu. Matka bývala v III. okrsku (Erdbergstrasse 33) a otec v XVI. okrsku (Reinhardtgasse 36, dnes Habergasse)⁴. Predvojnová konjunktúra priniesla prosperitu aj Lokšíkovým rodičom. Na trhovisku „Am Hof“ si matka zaobstarala stály predajný pult so zeleninou a otec po absolvovaní skúšok na vyššej technickej škole sa stal strojným majstrom pre obsluhu parných kotlov (Maschinenmeister) v novej mliekarni v 2. viedenskom okrsku (Leopoldstadt, Stuwerviertel). Michal Lokšík medzitým absolvoval v rokoch 1903 – 1912 päť tried všeobecnej ľudovej školy a štyri triedy „reálky“ (Realschule) s vyučovacím jazykom nemeckým. Rodina bývala v blízkosti „Rochusmarkt“ na adrese Rasumofskygasse 30. Zdatný a urastený mládenec z pomerne chudobných pomerov mal však ďaleko vyššie ambície ako len prácu medzi drobnými viedenskými obchodníkmi s potravinami. Po absolvovaní prijímacieho konania odišiel z Viedne a stal sa chovancom kadetnej školy v Innsbrucku⁵. Okrem zaplatenia symbolického školného bolo povinnosťou frekventanta zotrvať minimálne tri roky v aktívnej vojenskej službe. Posledný školský rok (1914/15) bolo jeho vzdelávanie zamerané na štúdium armádnej logistiky a zásobovania na kadetnej škole v Prahe. Tá poskytovala širší záber špeciálnych predmetov⁶ v porovnaní so školou v Innsbrucku.

³ „...also arme Leute..., sie ist als junges Mädchen nach Wien gekommen, ... musste die da irgendwo vielleicht 16-17 Jahre alt gewesen sein wo sie nach Wien gekommen ist, ...die hat so ein..., wir sagen es als Österreicher... Kräutlerei gehabt, ...also Gemüse...Kräutlerei... SPOMIENKY SYNA, Audiozáznam Mária Lokšíková, rod. Hladíková zomrela ako 87-ročná v roku 1965 a otec Michal Lokšík ako 85-ročný v roku 1960. Ich vnuk si na nich spomína ako na svedomitých a pracovitých ľudí, ktorí si ešte aj na dôchodku privyrábali predajom zeleniny. So synom Michalom komunikovali až do smrti po slovensky. Postoje starých rodičov charakterizuje ako silne antimadžarské. Dôvodom mal byť incident Jána Lokšíka (starého otca Michala) s maďarskými (uhorskými) žandarmi, ktorý zapríčinil jeho vystaňovanie z rodnej Marikovej do Borského sv. Jura.

⁴ Otcovstvo potvrdil po sobáši Michal Lokšík aj svojím podpisom v krstnej matrike viedenskej katolíckej farnosti sv. Petra a Pavla. Podpisal sa s mäkkčenom (*Michael Lokšík*). Rodné priezvisko Hladík zapísané pôvodne pri krste nebolo pri výpise z matriky a vystavení krstného listu už nikdy použité. Krstným otcom bol Ján Baďura (Badura Johann) zo Sv. Jura (Borského?). Tieto fakty reflektujú zložitú sociálnu situáciu prisťahovalcov vo Viedni koncom 19. storočia. V januári 1897 bolo v predmetnej krstnej matrike zapísaných 81 detí, z toho 28 bolo nemanželských (34,5 %). Otcovia sa priznali k svojmu potomkovi v 15 prípadoch, niektorí z nich svoj vzťah k matke legitimovali dodatočným sobášom (12). Toto bol aj prípad Lokšíkovcov. V 13 prípadoch kolónka otec zostala prázdna – otec neuvedený.

⁵ Absolvovanie štyroch tried reálky (*Realschule*) bolo minimálnym predpokladom na prijatie do kadetnej školy. Dôležitá bola fyzická kondícia a príkladné správanie. Dôvody, prečo bol prijatý do školy v ďalekom Innsbrucku a nie do viedenskej kadetnej školy v Breitensee, sú nejasné. Výučba okrem vojenských predmetov (*Waffenlehre, Dienstreglement, Schießinstruktion, Exerzierreglement, Dienstvorschriften und Anstand-slehre*) zahŕňala aj prírodovedné (matematika, fyzika, prírodoveda, geografia, etc.) a spoločenskovedné odbory (všeobecné dejiny, náboženstvo, spev, hudba, jazyky, kreslenie). Súčasťou prípravy boli aj praktické kurzy, cvičenia a hry (*Schreibunterricht, Übungsschießen, Gesundheitspflege und Sanitätsdienst, Tanzen, Jugendspiele a pod.*). Absolvent kadetky sa mal dohovoríť po francúzsky a ovládať slovom a písmom minimálne jeden ďalší jazyk armády. V Lokšíkovom prípade to bola čeština, maďarsky nevedel. Odlišoval sa tak od iných slovenských dôstojníkov, ktorí v časoch monarchie slúžili najmä ako záložní dôstojníci a absolvovali základné a stredoškolské vzdelanie v maďarskom jazyku.

⁶ Bola to napríklad výuka poľnej telefónnej služby, stenografia, náuka o koňoch a jazdectvo, všeobecné predmety súvisiace s armádnou logistikou. Lokšík v r. 1919 uviedol, že je „vycvičen v kulometní a technické službe“. Škola sa niekedy označuje aj ako „Train-Kadettenschule“, avšak táto špecializácia sa vyučovala len v poslednom roku prípravy kadetov. Škola sa mala nachádzať v priestoroch súčasnej budovy ministerstva obrany Českej republiky.

*Kadet Michal Lokšík r. 1914
počas dovolenky vo Viedni*

Cez dovolenku pred odchodom na front navštívil Lokšík svojich rodičov vo Viedni a nechal sa vyfotografovať v ateliéroch „SIG. BING“. O zaradení do trenčianskeho pešieho pluku v prihláške do čs. vojska napísal: „15. března 1915 byl jsem jmenován praporčíkem k pěšímu pluku č. 71 z pražské kadetní školy. Dne 3. dubna přišel jsem k náhradnímu tělesu 71. pěšího pluku do Szászvárosu, kde jsem konal službu co velitel čety. 13. dubna šel jsem s devátým pochodovým praporem na ruské bojiště, kde jsem konal službu co velitel setniny až do 13. srpna.“ Z textu vyplýva, že Lokšík si pomýlil české názvoslovie pre mesiace august a september⁷. Jeho aktívne zapojenie v bojoch trvalo až do 13. septembra. Plukovník Prey podpísal dňa 24. mája 1915 v Hordynii⁸ návrh na vyznamenanie Lokšíka striebornou medailou za odvahu I. triedy (č. 78651, foto). Viedol čatu z 9. roty 71. p. pl., správal sa odvážne a príkladne, a to nielen v postavení, ale aj ako veliteľ prieskumného oddielu na fronte pri vrchu Skura⁹. Tam konal obzvlášť cenné služby od 22. apríla do 8. mája 1915 ako delostrelecký pozorovateľ. Dňa 18. mája po dlhotrvajúcom a zložitom pozorovaní odhalil nepriateľské pozorovacie stanovište, vyšplhal sa na strom a „zložil“ (odstrelil) jedného muža, následkom čoho Rusi postavenie opustili¹⁰. Tento odvážny čin sa však musel odohrať až niekde v priestore Sambor – Hordynia, nakoľko po víťaznej rak.-uh. ofenzíve pri Gorliciach postúpil trenčiansky peší pluk

viac ako 100 km k Dnestru. Bojová cesta Lokšíkovej 9. roty sa dá rekonštruovať aj na základe údajov registra zomrelých. Intenzívne boje viedol pluk v dňoch 23. a 24. apríla 1915 pri južnom sedle vrchu Skura medzi kótami 856 až 814. Úsek 9. roty bol bližšie pri obci

⁷ VÚA-VHA Praha, KL, ev. list 15144, prihláška do čsl. armády. Lokšíkov krátky pobyt v Szaszvárosi sa časovo prekrýva s oveľa dlhším pobytom Turanca od konca februára po koniec júla. Aj Turanec velil v r. 1914 čate z 9. roty, ale v bojoch u Gontovej už velil 4. guľometnej rote. K pluku na fronte dorazil v auguste 1915 a po nevydarených septembrových prielomoch si vojaci v tomto priestore vybudovali *podzemné kryty a byty*.

⁸ Dnešná ukrajinská obec „Гордуня“, poľsky Hordynia.

⁹ Katastrálne územie Hostovice, okr. Snina.

¹⁰ „Anlass: Tapferes und beispielgebendes Verhalten sowohl in der Stellung als auch als Visitierungspatr. Cmt. vor der Front am Skura vrch; wo er als Art. Beobachter besonders wertvolle dienste leistete /:vom 22./4.-8./5.:/ Am 18/5 entdeckte er in der Stellung am Striviarz nach längerer, sehr schwieriger Beobachtung - durch erklettern eines Baumes -einen fdl. Beobachtungsposten u. erlegte einen Mann von demselben, worauf der Standpunkt von den Russen verlassen wurde.“ Príloha foto.

Parihuzovce. V tomto priestore pochovali minimálne 3 vojakov z 9. roty¹¹. Vojaka Repku zo štábnej roty pochovali pri kostole, ale napríklad záložného slobodníka Cabu z guľometného oddielu priamo na mieste, kde zomrel (kóta 814). Boje tu prebiehali ďalšie dva týždne. Ešte aj 5. mája na kóte 814 padol a bol pochovaný vojak Heglas z 1. náhradnej roty¹². Väčšie straty zaznamenala 7., 11. a 14. rota pri kóte 856. Rýchly postup z tohto priestoru smerom k Dnestru nasledoval až niekedy okolo 7. – 8. mája 1915. Záznamy o padlých vojakoch od 15. do 19. mája 1915 jasne dokladajú, že v tom čase bojoval 71. p. pl. už pri Sambore a Hordynii. Tam sa odohrala aj udalosť (odstrelenie pozorovateľa) spomenutá v návrhu na Lokšíkovo vyznamenanie.

Koncom júna sa pluk nachádzal juhovýchodne od Lvova a postúpil z Hordynie približne 110 km ďalej na východ. Vojak Matejička z 9. roty padol pri Wolkowe, okr. Przemysłany (Вовків, Перемишляни) dňa 2. júla 1915. Pochovali ho až 5. júla priamo na mieste, kde padol. Rovnaké miesto úmrtia a pochovania s trojdňovým posunom je zaznamenané aj pri vojakovi Ondákovi. V poľnom lazarete v Przemysłanoch zomreli ďalší príslušníci pluku. Front tu bol teda značne nestabilný a až po znovudobytí stratených pozícií bolo možné pochovať spolu bojovníkov. Po týchto udalostiach dňa 1. augusta 1915 podpísal plk. Hostasch návrh na druhé Lokšíkovo vyznamenanie (č. 221909). Miesto datovania je totožné s poštou XIV. divízie (*Feldpost* 59). Opisuje udalosti, ktoré sa odohrali asi 6 týždňov pred napísaním návrhu. Lokšík sa dobrovoľne prihlásil za veliteľa dôstojníckej spravodajskej hliadky, ktorá vyrázila z postavenia pri Hordynii a prepadla silnú nepriateľskú poľnú stráž. Ruská stráž utrpela straty a stiahla sa. Aj napriek prudkej bočnej paľbe Lokšík poľnú stráž neustále prenasledoval až narazil na bunker s delostreleckou municiou. V dôsledku silnejšej priamej a bočnej paľby od prenasledovania nepriateľa upustil, zhromaždil príslušníkov svojej prieskumnej hliadky a zavčas ráno sa aj s municiou bez strát vrátil do vlastného (východiskového) postavenia.

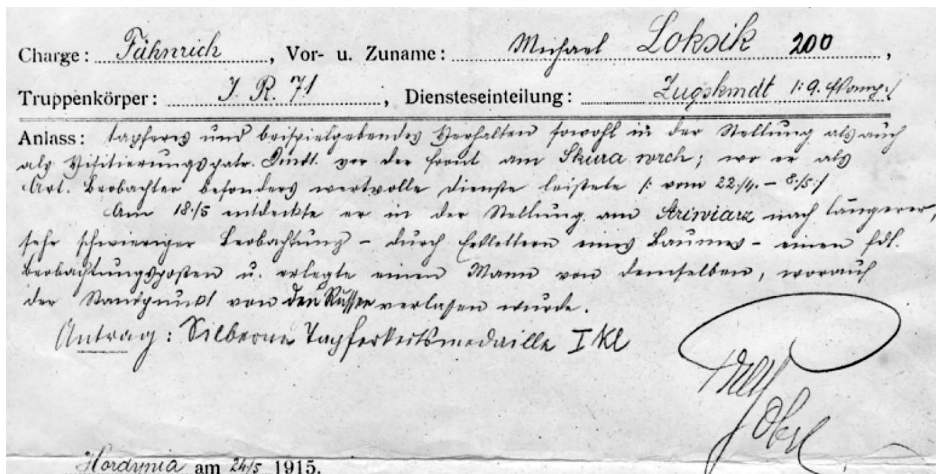
S účinnosťou od 1. septembra 1915 bol Lokšík povýšený na poručíka, ale už predtým velil celej 9. poľnej rote 71. p. pl. Návrh na ďalšie vyznamenanie zo 6. septembra 1915 uvádza, že 27. augusta 1915 viedol Lokšík s majstrovskou odvážnosťou svoju rotu proti nepriateľskému postaveniu v boji na Zlotej Lipe (rieka Золота Липа) za silnej nepriateľskej pechotnej a guľometnej paľby. Po preniknutí do postavenia sa podieľal úspešne na prenasledovaní nepriateľa. Plk. Hostasch v návrhu (6. 9. 1915) upresňuje, že Lokšík koná už päť mesiacov poľnú službu a zranený nebol¹³. Jeho frontové výkony boli obdivuhodné a hoci bol z poručíkov pluku najmladší (uvedený až na poslednom mieste), tri vyznamenania pri jeho mene vynikajú¹⁴. Z opisu dôvodov na vyznamenania vyplýva, že Lokšík sa nevyhýbal ani nebezpečnej

¹¹ VHA Bratislava, K. und k. Infanterieregiment Nr. 71, Sterberegister, Tom III., Fol. 111, 112. Na význam registrov zomrelých 71. a 72. p. pl. pre rekonštrukciu bojovej cesty 27. brigády a 14. divízie v Karpatoch upozornil najmä TURÍK, Radoslav „Slovenské“ pluky rakúsko-uhorskej armády v karpatskej kampani 1914/1915, s. 31-32. In *Prvá svetová vojna v Karpatoch*, Ed. Peter Kónya. Prešov : Vydavateľstvo Prešovskej univerzity, 2016, 338 s.

¹² Svedkom jeho smrti dňa 5. 5. 1915 bol npor. Hrádek, ktorý však zakrátko padol v bojoch pri Hordynii 16. mája 1915. VHA Bratislava, K. und k. Infanterieregiment Nr. 71, Sterberegister, Tom III., Fol. 125, 139. Pochovanie npor. Hrádka potvrdil kpt. Blažej Schuster. Od 1. 5. 1911 vyučoval v pražskej kadetnej škole taktiku a Lokšíka mohol poznať ešte pred jeho príchodom na front.

¹³ „Führte seine Kompanie im Gefechte an der Zlota Lipa am 27. August 1915 mit bravouröser Schneid im starken feindlichen Infanterie- und Maschinengewehrfeuer gegen die feindliche Stellung und nahm nach dem Eindringen in dieselbe an den Verfolgungskämpfen erfolgreich teil. Steht seit 5 Monaten im Felde, war nicht verwundet.“

¹⁴ Podľa Rangliste z r. 1916 z gázistov získal bronzovú záslužnú vojenskú medailu (*Bronzene Militärverdienstmedaille am Bande des Militärverdienstkreuzes*) por. Sontag a por. Šojat. Pri ďalších siedmich menách poručíkov 71. p. pl. (Novák, Maras, Konec, Cruss, Schubert, Orlinsky, Zerbes) žiadne vyznamenanie uvedené nie je.

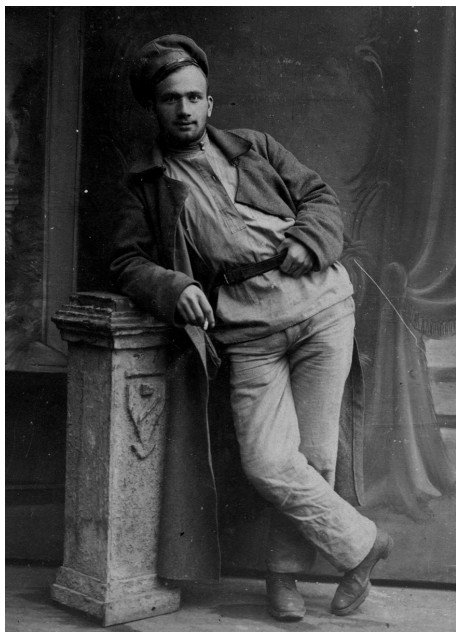
Návrh na prvé Lokšíkovo vyznamenanie podpísaný plukovníkom Preyom v Hordynii dňa 24. mája 1915. Prepis textu obsiahnutý v poznámke pod čiarou č. 10, komentár k podpisom na návrhoch uvedených v poznámke č. 15.

diverznej činnosti, prieskumu v noci a neočakávaným prepadom nepriateľa. Tieto akcie nasledovali po dôkladnom pozorovaní terénu, postavenia ruskej pechoty a delostrelectva.

Začiatkom septembra 1915 postúpil 71. p. pl. od Zlotej Lipy v rámci bojov 14. divízie ďalších asi 60 km a bojovalo sa až v priestore východne od obce Ditkovce (Дітковці), južne od známej vyvýšeniny pri Gontovej. O tomto postupe sa zmienil aj veliteľ 14. divízie poľný podmaršal Csicseries v liste svojmu priateľovi generálovi Sarcotičovi: „27. augusta to bola moja divízia, ktorá vytvorila prielomový klin 2. armády. Takmer bez strát sa podaril tento vydarený kusok. Potom však bola armáda vyhecovaná skoro na smrť, čo v polovici septembra viedlo k ťažkým bojom, z ktorých vyšla moja divízia s veľkou poctou, získala pochvalu vrchného velenia armády, mne to však spôsobilo otvorený konflikt s Böhm-Ermolliom...“¹⁵. Práve tieto ťažké boje znamenali koniec Lokšíkovho nasadenia na východnom fronte. Pluk vyčerpaný rýchlym bojovým postupom, ktorý vôbec nebol bez strát, ako napísal Csicseries, sa 11. – 13. septembra medzi Malou Berezovicou (Мала Березовиця) a Ditkovcami dostal do defenzívy a Lokšík padol 13. septembra 1915 do ruského zajatia. Od Karpatského oblúka pri Parihuzovciach až po Berezovicu za necelých 5 mesiacov postúpil pluk približne 350 km a bolo len otázkou času, kedy sa Lokšíkovo mladické bojové nadšenie skončí smrťou, zranením alebo zajatím. Podľa údajov, ktoré uviedol v podkladoch pre uznanie dôchodku, bol zranený (*Kolbenhieb am Kopf*) a liečil sa v Kyjeve až do 15. júna 1916. Oficiálny zoznam strát uvádza, že por. Lokšík sa nachádza v zajateckom tábore Wolotschisk (Волочыськ)¹⁶. V tomto zozname sú aj ďalšie mená zajatých dôstojníkov zo 71. p. pl. Vo Wolotschisku sa nachádzali zál. por. Beck a Gardos a v ďalekom Tobolsku boli internovaní zál. práp. Čačala a Mitáček, zál. por. Jaro, kadeti aspiranti Kaunitz a Kohn, zál. por. Dr. jur. Kenedich.

¹⁵ EDER, Hans, Der General der K. u. K. Armee und geheime Rat Maximilian Csicseries von Bacsány, s. 242, 243. Wien 2010. Dissertation. Všetky tri návrhy na Lokšíkove vyznamenania boli podpísané veliteľom pluku (Prey 1x, Hostasch 2x), veliteľom brigády (Horwath 2x, nečit. podpis 1x), veliteľom divízie (Csicseries 3x) aj veliteľom V. Korpsu (Goglia 3x). Posledný návrh je opatrený pečiatkou „K. u. K. 2. Armeekommando“ a rukou dopísané „Res.N.5695/VI Belobung durch das Armeekommando“. Podpis generála je nečitateľný, pravdepodobne je to podpis Böhm-Ermolliho. V januári 1916 bolo zverejnené, že por. Lokšíkovi bolo udelené najvyššie pochvalné uznanie (*Allerhöchste belobende Anerkennung*). Feldblatt č. 440 zo dňa 14.1.1916, s. 5.

¹⁶ Verlusliste Nr. 436 z 1.7.1916, s. 3. „Loksik Michael, Lt., IR 71, 2. Erskomp., Niederösterreich, Wien, 1897, Kriegsgef., Wolotschisk, Gouvernement Wolhynien, Rußland.“

Neoholený Michal Lokšík v „proletárskom“
oblečení po prepustení zo zajatia

Kerenského ofenzíve v júli. Bývalí zajatci sa mohli v Rusku zamestnať a vojna sa z ich pohľadu skončila. O rýchlom návrate domov často ani neuvažovali. Nie je vylúčené, že z obdobia po prepustení Lokšíka zo zajatia pochádza fotografia v „proletárskom“ oblečení. Lokšík je na nej neoholený, uvoľnene stojaci s cigaretou v ruke opretý o kulisu stípu s maľovaným pozadím²⁰. Akú prácu Lokšík v Rusku vykonával, nepodarilo sa objasniť. Nemal dobré spomienky na Rusov²¹ a po boľševickej revolúcii sa situácia ešte viac skomplikovala. Skúsenosti z Ruska mali trvalý vplyv na jeho neskoršie postoje, ktoré boli

O aktivitách Lokšíka v zajatí máme len neskoršie správy. Pri jeho rozpracovaní II. správou ŠTB v roku 1955 sa spomínajú poznatky zo spisov I. zvláštneho odboru MV: „Ruští legionári ho obviňovali, že v zajetí v Caricinu, v Rusku hrál nehezskou úlohu a choval se s národního hlediska špatně.“¹⁷ Je zaujímavé, že o Caricyne hovoril Lokšík aj svojmu synovi. Malo tu dôjsť k sporu, či zajatci pôjdu smerom na východ, alebo na západ¹⁸. Lokšík chcel ísť na západ a už niekedy vo februári 1918 sa vrátil na územie Rakúsko-Uhorska. Je však potrebné pripomenúť, že v tom čase už nebol zajatcom. V podkladoch pre uznanie dôchodku uviedol, že zo zajatia bol prepustený v septembri 1917 (podľa ruského kalendára zrejme koncom augusta). Táto informácia korešponduje s poznatkami spravodajského oddelenia v Belehrade o zmenách v postavení zajatcov¹⁹ po tzv. februárovej revolúcii. K ich reálnemu prepusteniu došlo najmä po nevydarenej

¹⁷ KS ZNB S ŠtB Bratislava, BA-V, arch. č. 1207.

¹⁸ *Da weiß ich nur, dass er gesagt hat...die waren eingeteilt, Kriegsgefangene und er dabei, die haben in Caricin die..., nicht die Toiletten, sondern die...wie heißt das...Abfall...die Scheißhausgruben dort gereinigt... Es war irgendetwas, dass, zuerst eine..., jetzt weiß ich nicht ob das nicht mit der tschechischen Legion da irgendeine Verbindung war, weil er hat mir gesagt, es ist zuerst einen Weg gewesen mit der sibirischen Eisenbahn Richtung Vladivostok, also in den Osten hinein,... wie die umgedreht haben, das weiß ich leider Gottes nicht...* SPOMIENKY SYNA, Audiozáznam.....

¹⁹ KA, KM 5. Abt. 64-50/9 1918. „...Sie wurden als freie Menschen erklärt Es gab keinen Unterschied mehr zwischen Offiziere und den russischen Soldaten, ebenso auch keine zwischen den russischen Soldaten und unseren Kriegsgefangenen. Sie konnten Geschäfte, Gewerbe betreiben, durften von Ort zu Ort wandern, öffentliche Versammlungen abhalten...“. Rakúske vojenské a civilné úrady boli o situácii v Rusku všeobecne veľmi dobre informované. K téme z novšej literatúry napr. MORITZ, Verena. 1917. Österreichische Stimmen zur Russischen Revolution. Salzburg – Wien 2017. Residenz Verlag.

²⁰ Tu sa však nedá ani vylúčiť, že je to fotografia v prestrojení z rokov 1919/20 (Spaßfoto). Lokšík vedel zahrať divadlo a napr. v „preoblečení“ urobiť zo seba „proletára“ hovoriaceho nemecky a rusky. Na fotografiách z obdobia pôsobenia v čl. vojsku je upravený, oholený a vo vojenskej uniforme.

²¹ „...pplk. Lokšík bol osobne zaujatý proti Rusom údajne ešte z býv. sv. vojny“. Zápisnica z 13. 4. 1948 s mjr. NB Ľudovítom Kramplom, LS 440/1948, s. 88 proces s Jánom Zahorákom a spol. V tomto zmysle vypovedal Krampl už 4. 11. 1945: „V osobných veciach byl spravedlivý a stíhal každého. Byl zaujat proti Rusům již z I. světové války, kdy byl u nich v zajetí. Byl též zaujat proti ČSR. Nenáviděl Maďary...“. Poznatky zo spisu I. zvl. odboru MV, KS ZNB S ŠtB Bratislava, BA-V, arch. č. 1207.

výrazne antiboľševické a protičeské. V prihláške do čs. armády v decembri 1918 zajateckú anabázu vôbec nespomenul.

Opis jeho činnosti „ve válce“ pokračuje: „Od 2. března až do 20. srpna²² 1918 jsem byl u náhradního tělesa co instruktor kulometové náhradní setniny. Dne 22. srpna šel jsem jako jednotlivec na italské bojiště k pěšímu pluku č. 71, kde jsem konal službu co referent veškerých kulometů u pluku.“ Z textu vyplýva, že po prechode hraníc a povinnej karanténe prišiel Lokšík 2. marca 1918 do srbského Kragujevca. Tu boli zaiste skúmané aj okolnosti jeho zajatia a prípadná činnosť v Rusku. Dobrá informovanosť vojenského spravodajstva v Belehrade súvisí práve s prešetrovaním navrátilcov v tzv. ospravedlňujúcom konaní (správy kpt. Tascha, mjr. Šafránka a i.). Lokšík sa neuvádza ani medzi osobami, ktoré svedčili proti kragujevským vzbúrencom, a ani medzi 26 dôstojníkmi – zaháľačmi v Kappelovej záverečnej správe. Nachádza sa až v rozkaze náhradného práporu č. 165 zo 14. júna 1918²³. Keďže z Kragujevca mu mal byť vymenovací dekrét odoslaný, pravdepodobne sa Lokšík v čase vzbury a popravy v Kragujevci nenachádzal. Vymenovací dekrét môže súvisieť s jeho povýšením na nadporučíka so spätnou účinnosťou od 1. augusta 1917. Lokšík mohol byť na dovolenke, kurze alebo konať službu mimo náhr. práporu. Jeho odchod 22. augusta ako jednotlivca na taliansky front sa nepodarilo potvrdiť iným prameňom. Formulácia „jako jednotlivec na italské bojiště“ znie pochybne i z toho dôvodu, že v prihláške zatajil rodisko vo Viedni a ako miesto narodenia uviedol Borský sv. Jur. Pred vstupom do čs. armády pracoval zrejme vo vojenskej zásobovacej administratíve na nákladnej stanici Wien-Stadlau. Do akej miery mohla súvisieť táto činnosť s prácou referenta veškerých kulometu v 71 p. pl., nie je jasné. Priame nasadenie Lokšíka v bojoch na talianskom fronte je nepravdepodobné. V podkladoch pre dôchodok uviedol, že v Stadlau bol evidovaný ako príslušník rakúskeho Volkswehr na dovolenke (*diente 1918- Ende 1920 xxx u. nachträglicher Beurlaubung von Volkswehr-Stadlau*) a v období rakúskej republiky uvádza poberanie tzv. „Mobilzulage“²⁴. V období koniec r. 1918 – 1920 však jednoznačne slúžil v čs. armáde. Svojou činnosťou počas dovolenky v ČSR teda v konečnom dôsledku prekonal v počte armád aj svojho kamaráta „Pilfúzka“²⁵, vojaka „len“ štyroch armád.

Lokšík sa pri vstupe do československej armády preukázal „jmenovacím listem i s legitimací od náhr. tělesa pěš. pluku č. 71“ ako dôstojník v aktívnej službe. Medzi zvláštnymi schopnosťami bol uvedený guľometný výcvik. Zapísaný bol ako „slovák“ ovládajúci jazyky „slovensky, česky, polsky, německy“. Prísahu vykonal v *Malackách* dne 20. prosince 1918 u 1. moravského praporu. Prihláška je podpísaná: *Malacky*²⁶, dne 5. ledna 1919. Na prednej strane je okrem Lokšíkovho podpisu (*Michal Lokšík, nadporučík*)

²² Prepísané, pôvodne napísané „října“.

²³ CHORVÁT, Peter – ZAŤKOVÁ, Jana – ČAPLOVIČ, Miloslav. 220. Rozkaz veliteľstva náhradného práporu pešieho pluku 71 dislokovaného v Kragujevci zo dňa 14. júna 1918. In *Pramene k vojenským dejinám Slovenska* IV/1, s. 339., VAVRÚŠ, Ján. Záverečná správa kragujevského súdu. In *Zborník Trenčianskeho múzea v Trenčíne* 2019, s. 105, 106.

²⁴ Tu však treba opätovne pripomenúť, že sa jednalo o dodatočný záznam, vykázanie činnosti v období 1918 – 1920, ktorý bol vykonaný až neskôr, teda po odchode z voj. služby v ČSR. Koncom r. 1918 bol rakúsky Volkswehr len v štádiu návrhu zákona, ktorý až 6. 2. 1919 bol schválený provizórnym národným zhromaždením republiky „Deutschösterreich“. Zákon predpokladal všeobecnú vojenskú povinnosť pre mužov od 18 – 41 rokov, kam spadal aj Lokšík. Mierovou zmluvou zo Saint-Geirmain (10. 9. 1919) sa tento zákon stal obsoletným a Volkswehr musel byť transformovaný na armádu vojakov z povolania, ktorá mohla mať najviac 30 000 príslušníkov z toho 1 000 dôstojníkov a 2 000 poddôstojníkov. V akej výške a na základe akých predpisov mala byť Lokšíkovi počas prvej republiky vyplácaná „Mobilzulage“, môže byť objektom ďalšieho výskumu.

²⁵ Vojenskú kariéru tohto dôstojníka spracoval KOZOLKA, Jaroslav. Vojak štyroch armád plukovník generálneho štábu Rudolf Pilfousek. In *Vojenská historie*, 2018, roč. 24, č. 1, s. 119-143.

²⁶ Preškrtnuté *Kroměříž*, hore nad tým napísané *Malacky*.

aj podpis kpt. Stuchlíka s pečiatkou²⁷. V záznamnom liste spísanom v Užhorode dňa 27. októbra 1919 Lokšík uviedol: „*Dne 17.XII.1918 podal jsem přihlášku o přijetí do čs. armady. Přijat do čs. armady, ev. č. 15144. Činnou službu nastoupil 17.XII.1918 v čs. armade.*“

Podľa Ježeka²⁸ moravský pluk vznikol dňa 12. 12. 1918 zlúčením peších jednotiek na západnom Slovensku východne od rieky Moravy až po Pezinok, Trnavu a Sered'. Z Moravy vysielané oddiely vytvorili najskôr malackú a potom nádašskú skupinu. Medzi dobrovoľníkov sa hlásili aj Záhoráci. Pôvodný, asi 120-členný, asistenčný oddiel 25 strel. pluku (veliteľ npor. v zál. Ripka) zotrval v Malackách²⁹ pomerne krátko a už 21. novembra 1918 odchádza do Kromčříža. Velenie v Malackách prebral deň predtým (20. novembra) bývalý veliteľ náhradnej guľometnej rot 71. p.pl. kpt. Stuchlík. Záložný npor. Ripka bol jeho podriadeným. Tieto zmeny súvisia s aktivitami generálmajora Štiku, veliteľa čs. vojsk v Uherskom Hradišti³⁰. Malacká skupina bola 25. novembra 1918 premenovaná na I. oddiel holičskej skupiny a oddiel sa podľa Ježeka od 8. decembra 1918 označoval ako „*čs. 25 střelecký prapor*“, resp. prvý prápor moravského pluku. V priestore Malacky bola teda zavŕšená integrácia čs. bojových jednotiek z domáceho vojska pod velením kpt. Stuchlíka³¹. Prápor mal (minimálny) početný stav 25 dôstojníkov, 360 mužov a 8 guľometov³². Za veliteľa guľometnej rot si Stuchlík vybral práve npor. Lokšíka³³. Z archívnych prameňov je ťažké zrekonštruovať, ako a kedy presne sa Lokšík objavil v tomto priestore. Analýza ŠTB z r. 1955 o jeho príchode na Slovensko v r. 1918 uvádza, že „*po ustanovení I. ČSR odejel s MUDr. G. Řehákem (který byl v roce 1950 ředitelem státní nemocnice v Bratislavě) a bratrancem L. Ozábalom na Slovensko a hlásil se jako Slovák ve Skalici u Dr. Blaho*“³⁴. Podľa záznamného listu bol Lokšík

²⁷ Vid(del). v *Malackách, dne 5. ledna 1919, Václav Stuchlík setník*. Pečiatka: *Velitelství čs. 25. střel. praporu na Slovensku*. Prihláška bola už v nasledujúci deň (6.1.1919) v Trnave a M. N. O v Prahe jej vyhovelo dňa 21. 3. 1919. „*Přijat do čs. armady Věst. 21. 1919.*“

²⁸ JEŽEK, Z. *Účast dobrovolníků v bojích o Slovensko a Těšínsko v letech 1918-1919*. Praha 1937, s. 106.

²⁹ Oddiel npor. Ripku po príchode do Malaciek začiatkom novembra mal najviac 50 dobre zorganizovaných vojakov a dva guľomety. Dokonca príchod maďarského vlaku na stanicu do Malaciek zastavilo len asi 20 vojakov z tohto oddielu. Porovnaj: OSVETA, roč. I, č. 10 z 15. marca 1919, s. 1. Prepis textu P. Vrablec: www.dejinyzahoria.sk/2018/03/archiv_8.html Sídlo oddielu bol Pálffyovský kaštieľ. Prvá posila asi 50 mužov dorazila 9. novembra a ďalšia 11. novembra. Obsadili Devínske Jazero a Stupavu. Vojaci patrili pôvodne pod 25. peší pluk rak. uh. armády a za veliteľa im určili G. Megu. Ten mal z *Gajár, Malaciek, Levár, Mor. Sv. Jánov* následne naverbovať *asi 1 prápor domáceho vojska*. MEGO, Gejza. Slovenské národné hnutie v dobe pred svetovou vojnou, v čase vojny a po prevrate v okolí Vrbového. In *Slovenský prevrat. Sväzok I, s. 103, 104*. Ed. Karol A. Medvecký. Bratislava 1931.

³⁰ ZAPLETAL, Ř. *Druhý čs. peší pluk dobrovolnický*, I. díl, Praha 1928, s. 46-47.

³¹ Pod Stuchlíkovo velenie zaradili aj vojakov spadajúcich pod G. Megu. Zaradení boli do 5. a 6. rot. Pozri náčrt Ježek, str. 33 (Slováci, Mego).

³² Ježekove súčty o početnom stave dôstojníkov, vojakov a guľometov celého moravského pluku na s. 106 sa nezhodujú s počtami podľa jednotlivých práporov na s. 106-107. Z celkových súčtov o príslušníkoch pluku sa dá odvodiť, že pod velenie kpt. Stuchlíka mohlo patriť podstatne viac vojakov.

³³ Stuchlík poznal Lokšíka z Kragujevca. V rak.-uh. armáde velením guľometných rôt poverovali najspolahlivejších dôstojníkov. Často konali aj istú formu „propagačnej“ a „osvetovej“ práce. Podľa správy agenta Jindru zo 16. 5. 1918 kpt. Stuchlík povzbudzoval navrátilcov 71. p. pl. do ďalšieho boja proti Talianom „...ca. um 10 h vorm. kam Herr Hptm. Stuchlik in die Ubikation der Heimkehrer und bemühte sich die Mannschaft durch lehrreiche Reden aufzumuntern. Die Mannschaft zeigte sich wirklich gehoben und fügsam zu sein...“. VHA Bratislava, 5KK 1918 PREZ, šk. 485, 90-20-30-113, s. 3. Stuchlíkova guľometná rota bola v rámci náhr. práporu 71. p. pl. v stálej bojovej pohotovosti (chránila muničný sklad) a podstatným spôsobom prispela k pacifikácii vzbúrencov.

³⁴ KS ZNB S ŠtB Bratislava, BA-V, arch. č. 1207. Dr. Blaho bol ministrom prvej dočasnej vlády v Skalici od 6. 11. 1918 do začiatku decembra. Potom sa ujal úradovania Dr. Šrobár v Žiline. JANŠÁK, Štefan. Príchod prvej československej vlády na Slovensko. In *Skalica 1918. Spomienky na príchod a postavenie dočasnej vlády pre Slovensko*.

veliteľom guľometnej roty od 17. decembra 1918 a už 18. decembra sa zúčastnil bojov u Devínskeho Jazera. Záznam o Lokšíkovom boji pri Devínskom jazere zatiaľ nebol prevere-
ný iným prameňom. Výraznejšie prestrelky sa pri Devínskom jazere odohrali už v mesiaci november a príslušníci Stuchlíkovho práporu viedli od Devínskeho jazera výzvedný útok smerom na Devínsku Novú Ves až 30. decembra 1918 (pozri nižšie).

Prečo Lokšík prišiel na Slovensko? Dôvody nemuseli byť len národno-budovateľské, ale aj čisto pragmatické. Hoci z dokumentov (prihláška do čl. armády, list gen. Parisa) jasne vyplýva, že vystupoval ako sebavedomý Slovák, v prvom rade bol konfrontovaný s katastrofálnou zásobovacou situáciou vo Viedni po rozpade monarchie. Na Záhorí mal príbuzných a mnohí Slováci profitovali z predaja poľnohospodárskych produktov v hlavnom meste. Mať tieto obchodné „toky“ pod kontrolou, znamenalo pre šikovných jednotlivcov, alebo dobre organizované skupiny rýchly zisk za krátky čas. Správy o „*rabovačkách*“ a predaj do „*Rakús*“ je potrebné vidieť aj v tomto kontexte. Situácia v Dolnom Rakúsku nebola lepšia a bezpečnosť vo Viedni vzhľadom na rôzne boľševizmom inšpirované skupiny dokonca horšia. Deti boli podvýživené, kradli a žobrali a ľudia umierali osamelí vo svojich bytoch. Doprava fungovala mizerne³⁵ a uhlie na splyňovanie bolo potrebné importovať. Boľševický puč bol r. 1919 potlačený vojensky aj vo Viedni. Do roka sa po vojne z Viedne odsťahoval takmer každý desiaty obyvateľ. Rozklad armádnych a administratívnych štruktúr znamenal pre mnohých dôstojníkov a štátnych zamestnancov koniec stabilného príjmu, koniec istôt a perspektívu chudoby.

Postavenie veliteľa guľometnej roty s hlavným sídlom v kaštieli v Malackách a k tomu ešte aj pri veliteľovi práporu, ktorého Lokšík osobne poznal, možno vnímať aj ako snahu vyhnúť sa ére neistoty a perspektíve chudoby, ktorú v tom čase poskytovala jeho rodná Viedeň. Okrem toho nebol až tak ďaleko od svojich príbuzných a v podstate sa tu cítil ako doma. Dobytie Bratislavy dostali na starosť talianski legionári. Zo Stuchlíkovho práporu sa v počiatočnej fáze do tejto akcie zapojila len jedna čata vedená por. Ripkom³⁶, 50 mužov z rotý por. Grossa pod velením kadeta Šmida a oddelenie „*strojných pušiek*“, ktorým velil šikovateľ Kováč. Tieto guľomety síce patrili pod Lokšíkovu rotu, ale záznam, že by sa týchto bojov osobne zúčastnil, nebol zistený. Lokšík zostal pravdepodobne s jednou guľometnou čatou svojej roty ako ochrana veliteľstva práporu v Malackách až do marca, keď došlo k zrušeniu moravského pluku a integrácii jeho práporov do 1. čs. pluku. Stuchlíkov prápor dostal označenie II. prápor 1. čs. pluku a koncom marca z priestoru Malacky odchádza do Levoče. Tam prebehla od 1. apríla do 12. mája 1919 reorganizácia pluku. Dejiny tohto pluku pomerne obsérne spracoval plk. gšt. v. v. Zdeněk Ježek a v tomto ohľade je možné vierohodnosť údajov porovnať s Lokšíkovým záznamným listom z r. 1919³⁷.

Súčasťou reorganizácie pluku bola demobilizácia, ktorá zasiahla ročníky 1886 až 1892. Prápor I./1. bol rozpustený a 20. apríla mal pluk len dva prápory (II./1 a III./1). Stuchlíkov prápor (II./1) pozostával zo 4. rot (por. Plachý), 5. rot (por. Zábranský), 6. rot (npor. Maňák) a guľometnej roty pod velením npor. Lokšíka. Veliteľom pluku bol mjr. Pírník. Dňa 6. mája sa pluk presunul do Košíc. Prápor II./1 bol umiestnený v *barákovém ležení Barča*, kde zostal až do 12. mája. Keď postup II. brigády na novú demarkačnú líniu Sečany-Salgótarján 10. – 12. mája zlyhal, z východu začala od 12./13. mája postupovať

³⁵ K problematike z novej literatúry najmä HAIDER, Edgard. Wien 1918 – Agonie der Kaiserstadt. Boehlau 2018.

³⁶ Osveta, roč. I, č. 19 zo dňa 17. mája 1919, s. 2. „... zahájený bol postup na Prešporok výzvedným útokom na Devínskou-Novou-Ves dňa 30. dec. r. 1918, pri ktorom sa mimo 20 legionárov od 33 Čs. plukuúčastnilo sa oddelenie pozostávajúce z 20 mužov s dvoma kulomety 1. Moravského práporu pod velením poručíka Ripky...“

³⁷ JEŽEK, Z. Účast dobrovolníků v bojích o Slovensko a Těšínsko v letech 1918-1919. Praha 1937, s. 75-103. VÚA VHA Praha, KL, záznamní list č. 15144.

III. brigáda. Jej cieľom bolo cez Pétervásár od východu dobyť Kisterenye, do 19. mája prerušiť železničné spojenie Budapešť-Salgótarján a od 20. mája zasiahnuť do bojov tak, aby III. brigáda znemožnila ústup maďarského vojska zo Salgótarjálu, na ktorý zo severu tlačila II. a IV. brigáda. V tom čase mjr. Pirník zastupoval veliteľa brigády pplk. Šemberu, ktorý mal dovolenku. Rozkazy veliteľom práporov vydal 17. mája na stanovisku Lemezgyár. Dňa 18. mája 1918 obsadili čs. vojaci most v Pétervásári a Stuchlíkov prápor zaujal popoludní výšinu západne od Ivadu. Na druhý deň o 6.30 hod. začal postup na západ. Prieskumnej hliadke práporu II./1 velil práporčík Šmid a o 8. hod. západne od Nádújfalu narazil na odpor obrneného vlaku. Keď vlak s pomocou brigádnej batérie zahnali, hlavný predvoj mohol pokračovať ďalej. Okolo 15.30 hod. prenikli vojaci Stuchlíkovho práporu cez Kisterenye na výšinu západne od obce. Protiútok Maďarov zo severu od Salgótarjálu bol odrazený, 5. a 6. rota zaujala obranné postavenie, 4. rota zostala ako záloha v škole. Veliteľstvo pluku, brigády, ženijná rota a batéria prenocovali pri III. prápore. Úloha bola splnená a brigáda mohla v nasledujúci deň zasiahnuť do boja o Salgótarján z juhu. Avšak prápor z 2. čs. pluku, určený na zaistenie brigády od Siroku, bol v noci napadnutý a zatlačený do Pétervásáru. Nastala panika a tí čo nepadli do zajatia, ustúpili až na Ózd. Mjr. Pirník nemal na zabezpečenie tyla dostatok síl a v noci o 2. hodine dňa 20. mája vydal rozkaz na stiahnutie z Kisterenye severovýchodným smerom do postavenia na výšinu Mátraszéle. Tento rozkaz dorazil včas len k práporu III./1. a ten nepozorovane ustúpil.

Prápor II./1 (Stuchlík s Lokšíkom) sa však ocitol v zložitej situácii. Maďari podnikli už za svítania so značnou presilou útok na tento prápor. Nasadené boli všetky zálohy a pod tlakom prevahy prápor II./1 začal ustupovať k Ivadu. Tam narazila 5. a 6. rota (Zábranský, Maňák) na maďarské oddiely, ktoré medzitým vytlačili kpt. Brauna z Pétervásáru. Presile sa nemohli ubrániť a mnoho vojakov padlo do zajatia (5 dôstojníkov, 113 mužov). Nebezpečenstvo zbadala včas len 4. rota a Lokšíkova guľometná rota, zvyšky práporu odbočili na sever a vyhli sa zajatiu. Ustúpili až do Ózdu na územie 35. legionárskeho pluku (mjr. Aujeský). V Lokšíkovom záznamnom liste je o týchto udalostiach zapísané „*prap. nepřitelem zničen*“.

Útok na Salgótarján nebol úspešný ani zo severu (II. a IV. brigáda). Československé vojsko následne opustilo Miškovec a aj zvyšky III. brigády s mjr. Pirníkom sa stiahli. Medzitým došlo k reorganizácii pluku. Stuchlíkov prápor pozostával už len zo 4. roty a z Lokšíkovej guľometnej roty. Pplk. Šembera sa vrátil z dovolenky a prevzal brigádu od mjr. Pirníka. Kpt. Stuchlík prevzal velenie 1. čs. pluku a podľa záznamného listu Lokšík sa stal veliteľom bývalého Stuchlíkovho práporu II./1. Veliteľstvo sa presunulo 29. mája do Tornale a 4. rota z práporu II./1 bola disponovaná na ochranu batérie do Stránskej (Oldálfalva).

Maďarskí boľševici 30. mája prerazili postavenie 35. legionárskeho pluku pri Bánréve, a aj prápor III./1. musel zaujať obranné postavenie pri Tornali západne od železničnej stanice. Južný okraj Tornale chránila ženijná rota posilnená dvoma čatami guľometov od 1. čs. pluku. Veľké boje nastali 1. júna. Po mohutnej delostreleckej paľbe a s podporou obrneného vlaku sa maďarská armáda snažila preraziť v údolí a dostať sa do Tornale. Tu prebiehali urputné boje, avšak útoky stroskotali práve na postaveniach 1. čs. pluku. Až po slabšom odpore I/2 čs. práporu východne od železničnej trate, keď hrozil obchvat, ustúpil 1. čs. pluk do nových postavení pri Čoltove. Počas relatívneho pokoja dňa 2. a 3. júna boli obidva prápory zlúčené do jedného. Od 4. júna teda pozostával 1. čs. pluk len z jedného práporu III./1 pod velením kpt. Stuchlíka. Práve boje 4. júna 1919 patria podľa Ježeka medzi jeho najlepšie bojové výkony. Pluk z postavení pri Čoltove prerazil naspäť do Tornale a na výšinu 300 m Hubovo. Pri útoku bol ťažko zranený kpt. Stuchlík (neskôr zomrel) a velenie prevzal kpt. Vojáček. V Lokšíkovom záznamnom liste sú opísané tieto dni nasledovne:

„boj: Tornalia, Gömorpanyi, Csolta, Legeny, Plešivec, zpět na Csolta velitel pluku setník Stuchlík padl“.

Po strate Hubovej sa prápor/pluk bránil na kóte 329/Béji, potom ustúpil na južný okraj Starne a neskôr ku Gemeru, kde zotrval v postavení až do 8. júna. Na rozkaz skupiny mjr. Prignota sa sťahuje k Plešivcu, Brzotínu a po prieniku maďarských oddielov z východu do Rožňavy sa celá skupina presúva nočným ústupom 10. júna až k Veľkej Polome. Do 15. júna zotrval prápor III./1 na južných svahoch kóty 708. Pre Lokšíka nastáva výnimočná situácia. V záznamnom liste je uvedené *„15.VI.-1919 Převzal jsem velení III/I. čs. praporu“*.

Cieľ bol vytýčený jasne. Opätovné dobytie Rožňavy. Obchvatným manévrom cez hrebene od severovýchodu pôsobiť do boku maďarských oddielov a tak umožniť postup hlavnej skupine v údolí. Túto úlohu zvládol Lokšík naozaj príkladne. Ešte v noci sa presunul na svahy smerujúce ku kopcu Volovec a zistil, že od severovýchodu cez Volovec sa o obchvat usiluje aj nepriateľ. Avšak do priestoru poslal nepriateľ len jednu rotu a tú Lokšík *„rozprášil“*. Ďalšie dve rotý rozdrvil pri postupe od severu na Čučmu. Prápor III./1 bol vyznamenaný vojnovým krížom. V zdôvodnení sa uvádza: *„III./1. čs. prapor dne 16. června pod energickým vedením npor. Lokšíka rozbil 2 nepřátelské rotý pod prudkou palbou kulometů, učinil zajatce a pokračuje v postupu zmocnil se bojem Čučmy. Svým rychlým postupem ohrozil ústupovou čáru nepříteli, čímž uspil jeho zkázu a pomohl značně k dobytí Rožňavy.“* Po tomto úspešnom obchvate prápor III./1 zabezpečil prístupové trasy do Rožňavy od východu a juhu. Nasledujúci deň obsadil Krásnohorské Podhradie a od 19. júna kontroloval južné svahy silického hrebeňa východne od Silice až po Jablonov nad Turňou. Nachádzal sa pri demarkačnej čiare a ďalej nepostupoval. Od 24. júna bolo dohodnuté zastavenie bojov a prápor zotrval v tomto priestore až do 1. júla. Podľa záznamného listu konal Lokšík s práporom od 2. júla do 27. augusta 1919 pohraničnú službu v úseku od Turne nad Bodvou až po Plešivec, teda približne v línii súčasnej hranice. V rámci 1. čs. pluku boli opätovne vytvorené prápory I./1 a II./1. Lokšík zostal veliteľom práporu III./1, *pobočník por. Ripka, plukovní lékař stk. dr. Perk, 7. setniny npor. Groh, 8. setniny npor. Maňák, 9. setniny por. Hess, 3. kulometné setniny npor. Židlický*. Veliteľ brigády pplk. Šembera oznámil zrušenie III. brigády k 31. júlu 1919. Dňa 27. augusta bol 1. čs. dobrovoľnícky pluk rozpustený a službukonajúcich vojakov pričlenili k 2. čs. pluku.

Svojimi bojovými výkonomi, disciplínou a vyznamenaniami Lokšík výrazne prevyšoval ostatných dôstojníkov, a preto bol od 2. septembra 1919 pridelený ku generálovi Hennocqueovi do 1. kancelárie generálneho štábu veliteľstva východnej skupiny. Jeho priamym nadriadeným bol mjr. Morstadt. Dňa 30. septembra 1919 napísal prvé hodnotenie: *„Velmi nadaný důstojník pevný charakter, vážný a ustálený. Velmi pilný a pracovitý, svědomitý a starostlivý. Vyniká nejen duševně, nýbrž*

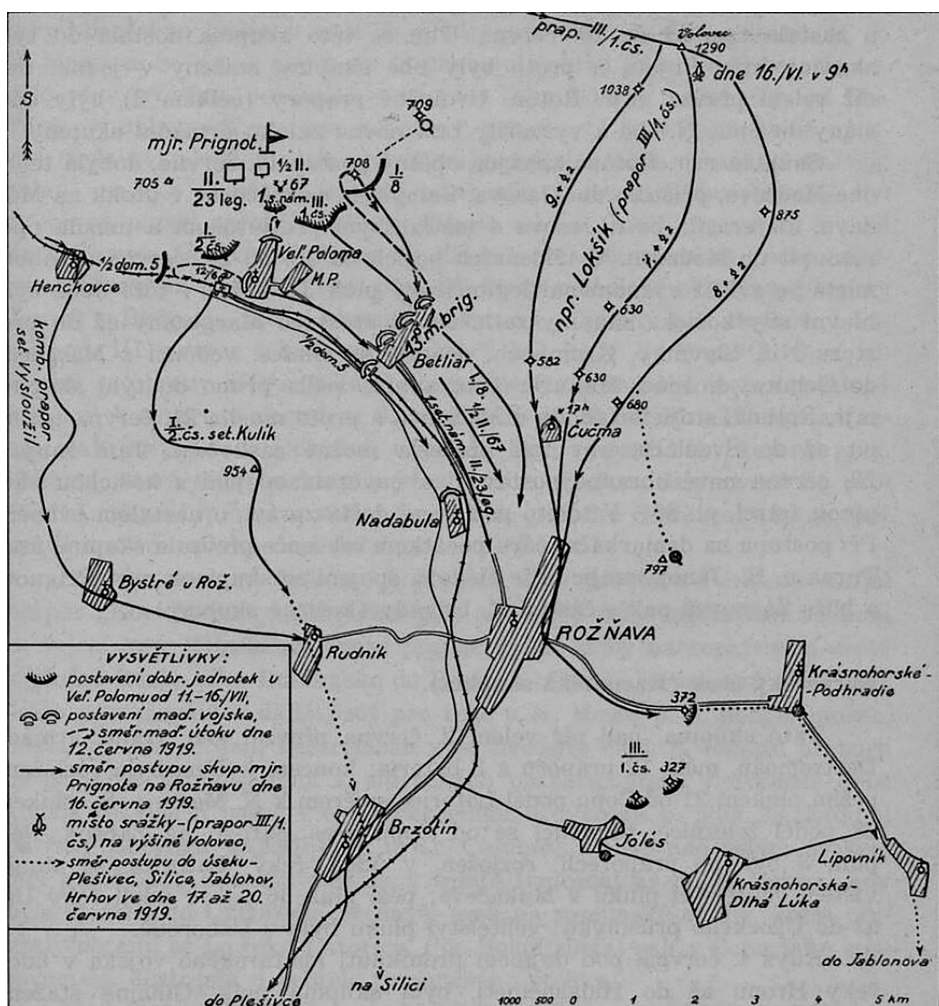

Nadporučík Michal Lokšík v uniforme príslušníka 1. čs. dobrovoľníckeho pluku vyznamenaný československým vojnovým krížom s bronzovou a zlatou hviezdičkou

i vystupováním.“ Od 30. septembra do 30. novembra pracoval Lokšík na Krajinskom vojenskom veliteľstve v Užhorode. Plk. Morstadt zapísal 1. decembra 1919 do záznamného listu: „Vážný pevný charakter, veľmi nadaný, bystrý a prozreteľný. Má veľké všeobecné a vojenské vzdelání a schopnosti, jichž výhodne ve prospěch služby používá. Velmi pilný a pracovitý neúnavný svědomitý a starostlivý bez ohledu na vlastní osobu. Proti představeným úslužný, ku podřízeným ochotný při tom ale přiměřeně přísný. Vyniká nejen duševně, nýbrž i vystupováním a mohu výborného

Lokšík sa rád fotografoval pri koňoch.
Fotografia vznikla krátko potom,
ako ho vyznamenali čs. vojnovým krížom.

Bitka pri Rožňave, 1919, Náčrt boja z publikácie JEŽEK, Z.
Účast dobrovolníků v bojích o Slovensko a Těšínsko v letech 1918-1919. Praha 1937.

Po obchvate Rožňavy obsadil Lokšíkov prápor 17. júna Krásnohorské Podhradie a 18. júna 1919 prechádzal cez Lipovník (Hárskút), kde sa vojaci odfotoграфovali. Lokšík stojaci v druhom rade prvý sprava s pobočníkom. Zaujímavosťou je vojak s negroidnými črtami tváre v druhom rade celkom vľavo.

Lokšík s pobočníkom študujú mapy s dohodnutou demarkačnou líniou. Na stole okrem čiapky a bičička (rajštók) stojí zarámovaný diplom – vyznamenanie čs. vojnovým krížom. V pozadí opretá o stenu zástava s nápisom „1. Českosl. pluk 3. prapor“. Zástava – prapor sa v súčasnosti nachádza v depozitári zbrani Trenčianskeho múzea v Trenčíne.

tohoto dôstojníka co nejvřejeji doporučiti.“ Odporúčanie sa týkalo Lokšíkovho pridelenia na „Presidium“ Krajinského vojenského veliteľstva pre Podkarpatskú Rus od 1. decembra 1919, kde bol prednostom mjr. Šerl a pôsobil tu aj mjr. gen. štábu Materna. Od 12. januára 1920 sa Lokšík stal osobným pobočníkom generála Parisa a k 30. januáru 1920 bol pridelený k spravodajskej kancelárii (oddeleniu) KVV pre Podkarpatskú Rus (II. Bureau). Podľa záznamného listu viedli toto oddelenie francúzski dôstojníci Gastey a Diraison. Všetky ostatné hodnotenia sú napísané vo francúzskom jazyku. Transkripciu rukopisných záznamov, ktoré sa dali prečítať, publikujeme spolu s prekladom:

1.

Hodnotenie napísané 16. (26?) októbra 1919, podpis nečitateľný

Excellent officier énergique et tout dévoué. A parfaitement commandé son bataillon, en particulier le 16 juin à Roznava a été à ce moment-là cité l'ordre, et a eu un bataillon sous son commandement, cité à l'ordre de la Division. A été également l'objet d'une proposition pour le grade de capitaine. Officier très méritant.

Detail zo skupinovej fotografie s 3 guľometmi v lese – miesto neznáme – Lokšík stojí v zadnom rade v čiapke nadporučíka. Pri strednom guľomete pes (zrejme nem. ovčiak). Lokšík používal cvičených psov na strážne, ale aj prieskumné účely. Z rokov 1921 – 1922 je známe, že choval čierneho dobermana.

Vynikajúci dôstojník, energický a veľmi oddaný. Bravúrne viedol svoj prapor, obzvlášť 16. júna pri Rožnave, bol vtedy v rozkaze pochválený, a pod svojím velením mal prapor pochválený v divíznom rozkaze. Bol taktiež navrhnutý na hodnosť kapitána. Veľmi zaslúžilý dôstojník.

2.

Hodnotenie napísané 23. decembra 1919, podpis pplk. d'Alauzier, náčelník generálneho štábu hlavného veliteľstva pre Karpatskú Rus s krátkym záznamom „*Mêmes notes*“ a podpisom generála Hennocque.

J'apprécie beaucoup le Lt Loksick qui est un officier travailleur, intelligent et très consciencieux. Dans l'intérêt de l'Armée il y a lieu de donner un avancement rapide à un officier de sa valeur.

Mêmes notes

Veľmi si vážim (n)por. Lokšika, ktorý je dôstojník pracovitý, inteligentný a veľmi svedomitý. V záujme armády by sa malo dôstojníkovi jeho kvalít umožniť rýchle povýšenie. Hodnotím rovnako.

3.

Hodnotenie napísané 27. januára 1920, podpis generála Parisa

Depuis que j'ai pris le commandement du bataillon je n'ai eu qu'à me louer des services du Lt Loksick. Officier très consciencieux, très dévoué, intelligent et travailleur. Il mérite d'être poussé. Le...?..K.R.

Odkedy som prevzal velenie práporu, môžem iba chváliť služby (n)por. Lokšika. Je to dôstojník veľmi svedomitý, veľmi oddaný, inteligentný a pracovitý. Zaslúži si byť povýšený.?.....K.R. (skratka funkcie podpísanej osoby)

4.

Hodnotenie napísané 12. júna 1920, podpis prednostu spravodajského oddelenia menom Gastey

Le Lt Loksick a depuis ses dernières notes continué à donner des preuves constantes de son dévouement et de son ardeur au travail. Rend au Bureau de Renseignements d'excellents services dans les questions de police et d'information auxquelles il a été spécialisé. Donne par ailleurs le meilleur exemple d'ordre et de méthode, de jugement sain et d'esprit militaire Mérite un avancement pour lequel il a déjà été specialent proposé. Le Chef de Bureau de R?.

(N)por. Lokšík od posledného hodnotenia neustále dokazuje svoje zaniechanie a obetavosť v práci. Poskytoval spravodajskému oddeleniu vynikajúce služby vo veciach policajných aj informačných, na ktoré bol špecializovaný. Dáva najlepší príklad poriadku a spôsobu práce, zdravého úsudku a vojenského ducha. Zaslúži si povýšenie na ktoré bol už mimoriadne navrhnutý. Šéf s.(pravodajského) oddelenia.

5.

Hodnotenie napísané 14. júna 1920, podpis pplk. d'Alauzier

Notes ci-contre entièrement confirmées

Le Lt Loksick mérite à tous égards de passer au grade supérieur

Le chef d'E.M. du 6.....V.P.C.R.

Hodnotenie tu vedľa uvedené (stĺpec 25, hodnotenie 4.) úplne potvrdzujem.

(N)por. Lokšík si vo všetkých ohľadoch zaslúži dostať vyššiu hodnotu.

Šéf D.(ohodového?) V.(ojška?, misie?) 6.....V.P.C.R. (význam skratky nejasný).

6.

Hodnotenie napísané 20. augusta 1920, podpis pplk. d'Alauzier

Notes ci-dessus pleinement confirmées. Excellent officier sous tous les rapports

20 Août 1920 Le Chef d'E.M.

Úplne potvrdzujem vyššie uvedené hodnotenie. Vynikajúci dôstojník vo všetkých ohľadoch. 20. augusta 1920 Šéf D.(ohodového?) V.(ojška?, misie?)

7.

Hodnotenie napísané 8. septembra 1920, podpis prednostu spravodajského oddelenia menom Gastey

Continue de travailler avec une ardeur inlassable et parfois fébrile. Resté au côté du Chef de Bureau, le seul officier informé des questions en cours, s'est dépensé à l'accomplissement de son travail, malgré des préoccupations personnelles influant sur son état de santé.

S neúnavnou a niekedy (až) horúčkovitou horlivosťou pokračuje vo svojej práci. Zostal po boku vedúceho oddelenia, jediný dôstojník informovaný o prebiehajúcich záležitostiach. Venoval sa dokončeniu svojej práce napriek osobným obavám ohľadom svojho zdravotného stavu.

8.

Hodnotenie napísané 1.10.1920, podpis ťažko čitateľný, pravdepodobne Diraison s prihladením na neskoršiu poznámku ceruzkou „*mjr. Diraison 22/8-30/9*“

Notes ci-dessus confirmées Le 1/10/20 Le Chef d'E.M.

Potvrdzujem vyššie uvedené hodnotenie 1.10.20 Šéf D.(ohodového?) V.(ojška?, misie?)

Napriek požiadavke francúzskej vojenskej misie, k povýšeniu Lokšíka na kapitána už nedošlo. Zmienky o obvineniach zo špionážnej činnosti v prospech Maďarska, o ktorých sa pri výsluchoch v 50. rokoch mal vyjadriť napríklad Ján Stanek³⁸, sa v kvalifikačnej listine Michala Lokšíka nenachádzajú. Naproti tomu spravodajská práca pre francúzsku vojenskú misiu je z archívnych prameňov evidentná. Francúzi sa na Lokšíka nesťažovali. Podľa hodnotenia Gasteya (hodn.4) bol Lokšík vo veciach policajných a informačných „špecializovaný“ a bol jediným dôstojníkom informovaným o „prebiehajúcich záležitostiach“ (hodn.7). Akými konkrétnymi vecami, resp. úlohami, bol poverený, môže byť objektom ďalšieho výskumu. Jedna z možných Lokšíkových úloh mohla spočívať v odhaľovaní bolševických agitátorov, ich identifikácia a monitorovanie na Podkarpatskej Rusi, východnom Slovensku, príp. v Maďarsku. Nebola tu len hrozba expanzie bolševizmu, ale aj otázka ukrajinských utečencov, vojenských vyzvedačov a pohraničné incidenty na maďarskej i poľskej hranici. Svojou vizážou pri miernom maskovaní, teatrálnosťou, prízvukom, ale aj s praktickými skúsenosťami z Ruska, by Lokšík bez problémov dokázal „zahrať“ proletára židovského pôvodu z Viedne, načúvať zhromaždeniam, zbierať informácie priamo v teréne. Nie je vylúčené, že pri spravodajskej práci používal aj sieť vlastných agentov, akým mohol byť Mikši Weiszer³⁹. Predbežne sa zdá, že obvinenia zo špionáže v neprospech ČSR sú neskoršieho dáta (1926 – 1930?) a posúdenie časovej postupnosti, kedy a ako tieto obvinenia vznikli, neboli objektom podrobnejšieho výskumu. Podľa poznámok v záznamnom liste mali vojenské orgány ČSR koncom roka 1920 zaslať rozkaz na preloženie Lokšíka do Čiech *k čs. ppl. č. 29*. O špionáži tu žiadna zmienka nie je. Ďalšie poznámky uvádzajú šetrenie a zápis „*nenastoupil doma u čs.p.pl.29 službu*“ a „*nepřihlásil u svého přidělen. peš. ppl. 29*“. Divízný súd rieši vec ako zbehnutie. Vojenská administratíva však narazila na problém Lokšíkovej štátnej príslušnosti. Bol síce vydaný zatykač a pri jednej zo svojich ciest na Slovensko bol Lokšík aj zatknutý, ale súd ho zbavil obžaloby „*ze zločinu dezerte, ježto v době, kdy se tohoto zločinu dopustil byl nesporně rakouským státním příslušníkem a po nepravu zařazen do čs. vojska*“. Proti rozsudku nepomohla ani sťažnosť generálneho vojenského prokurátora v Prahe. Oslobodzujúci rozsudok nadobudol právoplatnosť dňa 1. 7. 1924. Vojenský prokurátor „*odvolal zmateční stížnost*“.

³⁸ Ide tu o výpoveď Jána Staneka na MNO dňa 7.3.1950. KS ZNB S ŠtB Bratislava, BA-V, arch. č. 1207. Na všeobecnú účelovosť výpovedí Jána Staneka podľa premenlivosti politických režimov poukázal KLUBERT, Tomáš. Zhrdzavená legenda „Železného kapitána“. In *Slovenská republika 1939-1945 očami mladých historikov*. I. Zborník príspevkov z prvého sympózia Katedry histórie Filozofickej fakulty UCM Trnava, Modrová, 19.-20. apríla 2002. Trnava : Univerzita sv. Cyrila a Metoda, 2002, s. 201-232.

³⁹ KS ZNB S ŠtB Bratislava, BA-V, arch. č. 1207.

Ako bolo vyššie uvedené v hodnotení Gasteya (hodn.7), Lokšík mal obavy o svoj zdravotný stav. Zaiste sa dostavila aj únava z nepretržitej vojenskej služby. Vo Viedni sa situácia medzitým stabilizovala a po návrate Lokšík už nemal záujem slúžiť v armáde, kde boli protežovanou skupinou legionári. Jeho záujem o jazdu na koňoch, chov a výcvik psov ho motivovali k štúdiu na vysokej škole veterinárnej. Vo Viedni sa popri obchodným aktivitám angažoval aj v krajskom spolku „Svätá Rodina“. Tam našiel aj svoju budúcu manželku. Odchod z ČSR vôbec nevnímal ako dezerciu. Prevelenie do českého regimentu považoval za intrigu legionárskej „kliky“, podraz, ktorý nebol ochotný akceptovať. Legionárska „klika“ bránila Lokšíkovi v ďalšom služobnom postupe a nakoniec nielen jeho, ale aj celý francúzsky generálny štáb z ČSR vyhnala („aus der ČSR hinausgeekelt“, rukopis, pozn. 5). To bola, ako sám píše, tiež príčina jeho neskoršej politickej radikalizácie (rukopis, pozn. 1). Lokšík sa postupne pripojil k širšiemu okruhu podporovateľov slovenskej samostatnosti a k prívržencom Vojtecha Tuku. V máji 1939 mu bolo udelené slovenské občianstvo. V porovnaní s počiatkami jeho vojenskej kariéry je však toto obdobie oveľa intenzívnejšie skúmanou témou v početných novších publikáciách známych autorov⁴⁰.

Príloha

ZEMSKÉ VOJENSKÉ VELITELSTVÍ
PRO PODKARPATSKOU RUS

P r e k l a d .

----- 23.02.1920

UZHOROD, DNE 23. UNORA 1920.

SKUPINA GENERALNIHO STABU

2.KANCELAR

Cislo

172/a

GENERAL P A R I S ZEMSKY VELITEL,
PaNU GENERALOVI NACELNIKU GENERALNIHO STABU

v.

P R A Z E .

General HENNOCQUE predložil Vam pod cislem
5336/I pripis, jehož opis prikladam, ve kterém zadal o sdeleni
jak bylo vyřizeno svého času podané zadani na povyseni nadp.
LOKSIKA Michala, prideleného Z/ V.V. pro Podkarpatskou Rus,
skupine gen.stabu

Dovoluji si Vas znovu upozorniti na pripad
Nadpor. LOKSIKA.

Tento vyborny dustojnik, který se znamenite
osvedcil u oddilu, kde byl poveren velitelstvim praporu, a kte-
ry neustale po dobu nekolika mesicu prokazoval ty nejlepsi
sluzby gen.stabu vychodni slovenské skupiny a pozdeji zemskému
velitelstvi Podkarpatske Rusi, v kazdem svem prideleni a v slu-

⁴⁰ BAKA, Igor. *Slovenská armáda vo vojne proti Sovietskemu zväzu a slovensko-nemecké vzťahy 1941-1945*. Bratislava : VHÚ 2019, 537 s., MIČIANIK, Pavel. *Slovenská armáda v ťažení proti Sovietskemu zväzu II. (1941-1944)*. Banská Bystrica : DALI-BB, 2020, 412 s. 1.

zbe ktorou zastaval co dustojnik 1° a 2° kancelare osvedcil své nejlepsi vlastnosti, oddanosti, pile, taktu a usudku spolu s dokonalym vojenskym chovanim.

Nadporučik LOKSIK dle svého poradi mel by byti jmenovan kapitanem v zari 1920.

Bylo by politovani hodno, kdyby tento mladý a velmi dobrý dustojnik, puvodem Slovak, co jeden z prvni ch prispel k rozmnozeni rad republikanského vojska a který od té doby svym vyznacnym chovanim upozornil na sebe své predstavené v kazdé príležitosti - jak statecnosti v boji tak i svou osobni práci, nebyl odmenen mimoradnym povysenim.

1 priloha.

Podepsan:

General P a r i s v.r.

COMMANDEMENT SUPERIEUR

.....rég... Carpa...

Sortie...

N°

Rukopisné poznámky:

1.

Dies auch ein Grund, zu meinem späteren polit. Radikalismuses

2.

Übersetzung aus dem Original franz. Text ./.Note./.

3.

leider sind wichtigere Unterlagen rätselhaft verschwunden

4.

./i. Franzose./.

5.

Der franz. Gen. Stab mit Oberkmdt. wurde später von der čech. Legionärenclique aus der ČSR hinausgeekelt !

Vlastnoručné nemecké poznámky Michala Lokšíka sú na českom preklade listu generála Parisa napísané červeným prepisovacím perom. Poznámka 1. sa nachádza vpravo hore pod dátumom, poznámka 2. na úrovni textu „v Praze“ na ľavej strane. Poznámka 3. je na ľavom okraji napísaná po dĺžke papiera, poznámka 4. sa nachádza pod menom Paris a poznámka 5. je vľavo dole. Dátum „23.02.1920“ vpravo hore je napísaný modrým perom. Sklon písma by zodpovedal Lokšíkovmu rukopisu. Veľkosť písma je podstatne menšia ako poznámky písané červeným perom. Číselný dátum súvisí s tým, že Lokšík nie celkom dobre ovládal české názvoslovie mesiacov a pre vlastnú orientáciu dátum dopísal číselne, inokedy ako poznámky napísané červeným perom. Jednacie číslo „172/a“ je napísané modrým atramentovým perom a podčiarknuté. Na štyroch miestach rovnakým perom sa pokúsil pravdepodobne prekladateľ alebo korektor doplniť českú interpunkciu, ale nakoniec to vzdal, lebo strojopisný text je pomerne husto písaný. Dĺžka má len dlhé „e“, teda „é“. Dĺžka je veľmi krátky. Z tohto sa dá usudzovať, že písací stroj, na ktorom bol preklad napísaný mal francúzsku klávesnicu. Strojopis má modro-fialovú farbu písma (strojopis kópia?). Pečiatka dole „COMMANDEMENT SUPERIOR..atd.“ je vyblednutej modrosivej farby. Veľkosť papiera zodpovedá obdobiu 1910 – 1920. Tento dobový preklad vyhotovili buď priamo v Užhorode, alebo krátko po doručení francúzskeho originálu do Prahy. Kedy Lokšík preklad získal sa už nedozvieme, poznámky červeným perom dopísal okolo roku 1965 – 1968 (hrubý odhad).

J. VAVRUŠ: DIE ANFÄNGE DER MILITÄRKARRIERE VON MICHAEL LOKSIK UND EIN BRIEF DES GENERAL PARIS

Michael Loksik wurde am 12.1.1897 als Sohn einer slowakischen Gemüsehändlerin und eines Tagelöhners in Wien geboren. Er besuchte die Volks- und Realschule und ab 1912 die Infanteriekadetenschule in Innsbruck und Prag. Nach der Ausmusterung wurde er dem IR71 zugeteilt und als Zugskommandant an die russische Front geschickt. In fünf Monaten wurde er dreimal ausgezeichnet. Die Belohnungsanträge beschreiben den Loksik als einen mutigen, beispielgebenden jungen Berufsoffizier, der sich freiwillig zu den Aufklärungspatrouillen gemeldet hatte und als Artilleriebeobachter tätig war. Er befehligte Überfälle auf feindliche Feldwachen und als Kompaniekommandant führte er den Angriff gegen eine feindliche Stellung an der Zlota Lipa durch, wo er nach dem Eindringen in die feindliche Stellung erfolgreich an den Verfolgungskämpfen teilnahm. Er beteiligte sich auch an den ruhmvollen Durchbruchkeilen der XIV. Division, bei dem diese vom Armeeoberkommando eine Belobigung erwarb, Loksik aber verwundet und gefangen wurde. Im Spital in Kiew wurde er geheilt und im September 1917 aus der Gefangenschaft entlassen. Der Streit mit den tschechischen Legionären in Caricin führte dazu, dass er im Februar 1918 heimkehrte. Danach war er als Referent für Maschinengewehre und als MG-Instruktor bei dem IR71 zuständig. Ende 1918 fuhr er mit seinem Wiener Cousin Ozabal nach Skalica und meldete sich als Slowake bei Dr. Blaho, der nach dem Umsturz im Auftrag der Prager Regierung in der Slowakei eine neue Verwaltung organisierte. Loksik war ab 17. Dezember 1918 als Kommandant der MG-Kompanie bei dem Bataillon Stuchlik in Malacky. Später wurde das Bataillon in das erste tschechoslowakische Freiwilligenregiment integriert und Loksik beteiligte sich mit Stuchlik an den Kämpfen gegen ungarische Bolschewiken. Nach den Kampfhandlungen bei Kisterenye hatte sich die MG-Kompanie rechtzeitig zurückgezogen und das geschlagene Bataillon bewährte sich auch bei weiteren Kämpfen in der Nähe von Tornala. Stuchlik wurde zum Regimentskommandant befördert, fiel aber nach einem Gegenangriff bei Coltovo. Die restlichen Soldaten des Regiments wurden bei Velka Poloma in einem einzelnen Bataillon (III./1) neu aufgestellt und ab 15.6.1919 übernahm Oberleutnant Loksik die Führung. Gemeinsam mit anderen Truppen der tschechoslowakischen Armee begann er einen Angriff zur Wiedereroberung der Stadt Rožnava. Loksik wurde beauftragt den linken Flügel zu führen. In der Nacht besetzte er mit seinen Soldaten rechtzeitig den Berg Volovec, versprengte eine feindliche Kompanie und führte ein Umgehungsmanöver über ein bewaldetes Gebiet durch, bei dem zwei weitere feindliche Kompanien niedergemetzelt wurden. Ungarische Bolschewiken wurden in Rožnava teilweise eingekesselt und Loksik kontrollierte mit dem Bataillon die östlichen und südlichen Einfahrten der Stadt. Nach erfolgreichem Kampf wurde er mit dem tschechoslowakischen Militärkreuz ausgezeichnet und weckte auch die Aufmerksamkeit der französischen Militärmission. Mit 27.8.1919 wurde das 1. Regiment aufgelöst und Loksik bekam einen neuen Auftrag im 1. Bureau des Generalstabes bei General Hennocque. Im Januar 1920 wurde er als Adjutant von General Paris zum Landeskommando der Carpatho-Ukraine bestellt und ab 30.1.1920 der Nachrichtenabteilung zugeteilt. Er leistete für das Intelligence Bureau (Nachrichtenabteilung) einen ausgezeichneten Dienst in Polizei- und Informationsangelegenheiten, auf die er sich spezialisiert hatte. Er gab das beste Beispiel für Ordnung und Arbeitsmethode, und zeigte gesundes Urteilsvermögen und militärischen Geist. Er wurde für die Beförderung zum Hauptmann vorgeschlagen. Trotz eines persönlichen Interventionsschreiben des Generals Paris wurde er aber nicht befördert. Durch Befehl der tschechoslowakischen Armee wurde er zum IR29 kommandiert, was Loksik aber nicht akzeptierte und vor Weihnachten 1920 nach Wien zurückkehrte.

Nach der Rückkehr inskribiert er sich an der Tierärztlichen Hochschule und beteiligte sich später an einem slowakischen Verein „Svätá Rodina“ (Heilige Familie) in Wien. Die tschechoslowakische Militäranwaltschaft leitete ein Strafverfahren wegen Desertion ein. Von dem Divisionsgericht wurde er aber freigesprochen, weil er beweisen konnte, dass er österreichischer Staatsbürger war und „ungerechtfertigt“ in die tschechoslowakische Armee einbeordert wurde. In der auf einer Schreibmaschine durchgeführten Übersetzung ins Tschechische des auf französisch verfassten Briefes von General Paris hat Loksik in den 60er Jahren die Nichtbeförderung mit eigenhändigen Notizen kommentiert. Er hat dort auf Deutsch geschrieben, dass diese Angelegenheit auch ein Grund für seinem späteren politischen Radikalismus war und für die Vertreibung aus der Armee die tschechischen Legionäre die Verantwortung tragen. Die Legionärsclique hatten nämlich nicht nur ihn, sondern auch den oberkommandierenden französischen Generalstab aus der CSR „hinausgeekelt“. Loksik war später als einer der Wiener Vertreter der slowakischen Unabhängigkeit, der sog. „Wiener Slowaken“, bekannt und er gehörte auch zu einem Kreis von Unterstützern des späteren slowakischen Premierminister Tuka. Dieser hat dann auch durchgesetzt, dass dem Loksik im Mai 1939 die slowakische Staatsbürgerschaft erteilt wurde.

Zoznam použitej literatúry:

BAKA, Igor. *Slovenská armáda vo vojne proti Sovietskemu zväzu a slovensko-nemecké vzťahy 1941-1945*. Bratislava : VHÚ, 2019, 537 s. ISBN 978-80-89523.

CSÉFALVAY, František a kol. *Vojenské osobnosti dejín Slovenska 1939-1945*. Bratislava : Vojenský historický ústav, 2013. e-ISBN 978-80-89523-27-6.

EDER, Hans, Der General der K. u. K. Armee und geheime Rat Maximilian Csicseries von Bacsány, s. 242, 243. Wien 2010. Dissertation.

HAIDER, Edgard. Wien 1918 – Agonie der Kaiserstadt. Boehrlau 2018. ISBN 9783205204862.

CHORVÁT, Peter – ZAŤKOVÁ, Jana – ČAPLOVIČ, Miloslav. 220. Rozkaz veliteľstva náhradného práporu pešieho pluku 71 dislokovaného v Kragujevci zo dňa 14. júna 1918. In *Pramene k vojenským dejinám Slovenska IV/1*, s. 339. ISBN 978-80-89523-40-5.

JANŠÁK, Štefan. Príchod prvej československej vlády na Slovensko. In *Skalica 1918. Spomienky na príchod a postavenie dočasnej vlády pre Slovensko*. ISBN 978-80-85446-98-2.

JEŽEK, Z. *Účast dobrovolníků v bojích o Slovensko a Těšínsko v letech 1918-1919*. Praha 1937, s. 106.

KLUBERT, Tomáš. Zhrdzavená legenda „Železného kapitána“ In *Slovenská republika 1939-1945 očami mladých historikov. I*. 201-232. ISBN 80-89034-75-6.

KOZOLKA, Jaroslav. Vojak štyroch armád plukovník generálneho štábu Rudolf Pilfousek. In *Vojenská história*, 2018, roč. 24, č. 1, s. 119-143. ISSN 1338-7154.

MEGO, Gejza. Slovenské národné hnutie v dobe pred svetovou vojnou, v čase vojny a po prevrate v okolí Vrbového. In *Slovenský prevrat. Sväzok I*, s. 103, 104. Ed. Karol A. Medvecký. Bratislava 1931.

MIČIANIK , Pavel. *Slovenská armáda v ťažení proti Sovietskemu zväzu II. (1941-1944)*. Banská Bystrica : DALI-BB, 2020, 412 s. ISBN 978-80-81412356.

MORITZ, Verena. 1917. *Österreichische Stimmen zur Russischen Revolution*. Salzburg – Wien 2017. Residenz Verlag. ISBN 978-3-7017-3408-5.

TURÍK, Radoslav. „Slovenské“ pluky rakúsko-uhorskej armády v karpatskej kampani 1914/1915, s. 31-32. In *Prvá svetová vojna v Karpatoch*, Ed. Peter Kónya. Prešov : Vydavateľstvo prešovskej univerzity, 2016. ISBN 9788055517179.

VAVRUŠ, Ján. Záverečná správa kragujevského súdu. In *Zborník Trenčianskeho múzea v Trenčíne 2019*, s. 105, 106. ISBN 978-80-972123-2-2.

ZAPLETAL, Ř. *Druhý čas. pěší pluk dobrovolnický*, I. díl, Praha 1928, s. 46-47.